

MEDIACJE W SPRAWACH CYWILNYCH W POLSCE — ANALIZA TERMINOLOGII POLSKIEJ I ANGIELSKIEJ

Łucja Biel, Anna Jopek-Bosiacka, Katarzyna Wasilewska

Dr hab. Łucja Biel jest p.o. dyrektora Instytutu Lingwistyki Stosowanej, kierownikiem Pracowni Badań Korpusowych, sekretarz generalną Europejskiego Stowarzyszenia Badań nad Przekładem, zastępcą redaktora naczelnego The Journal of Specialised Translation. Jest autorką licznych prac na temat przekładu prawnego i prawniczego. Jest również tłumaczką przysięgłą języka angielskiego.

Dr Anna Jopek-Bosiacka jest pracownikiem Instytutu Lingwistyki Stosowanej, tłumaczem przysięgłym języka angielskiego i radcą prawnym. Pełni funkcję redaktora naczelnego czasopisma Lingua Legis. Jest też autorką licznych prac z zakresu przekładu prawnego i prawniczego oraz komunikacji specjalistycznej.

Mgr Katarzyna Wasilewska jest absolwentką Instytutu Lingwistyki Stosowanej oraz Szkoły Głównej Handlowej. W okresie od października 2014 r. do lutego 2015 r. odbyła staż w Dyrekcji Generalnej ds. Tłumaczeń w Komisji Europejskiej w Luksemburgu, gdzie zajmowała się tłumaczeniem dokumentów unijnych. Obecnie pisze doktorat na Wydziale Lingwistyki Stosowanej pod kierunkiem dr hab. Łucji Biel.

Słowa kluczowe: mediacje w sprawach cywilnych, ADR, termin prawny, konwencja haska

Celem artykułu jest przybliżenie tłumaczom stosunkowo nowej w Polsce instytucji mediacji w sprawach cywilnych oraz analiza terminologii polskiej i anglojęzycznej (brytyjskiej¹ i unijnej) na potrzeby tłumaczenia. W związku z systematycznie rosnącą popularnością mediacji w Polsce, jak i w Unii Europejskiej oraz propagowaniem mediacji jako alternatywy dla postępowania sądowego można oczekiwać wzrostu liczby mediacji dwu- i wielojęzycznych z udziałem tłumaczy ustnych. Ponadto tłumacze mogą być zainteresowani poszerzeniem zakresu swojej działalności poprzez uzyskanie kwalifikacji mediatora.

1. Mediacje w Polsce: wprowadzenie

Mediacja (od łac. *mediare* – być w środku) to alternatywny sposób rozstrzygania sporów, w ramach którego mediator pomaga stronom sporu osiągnąć porozumienie. Zastosowanie mediacji możliwe jest we wszystkich sprawach, w których prawo dopuszcza zawarcie ugody. W Polsce możliwe jest prowadzenie mediacji w sprawach cywilnych, gospodarczych,

¹ Dla uproszczenia na oznaczenie terminologii angielskiej z obszaru Anglii i Walii stosowany będzie zwrot „terminologia brytyjska”. Analiza nie obejmuje terminologii z obszaru Szkocji i Irlandii.

z zakresu prawa pracy, w sprawach rodzinnych, a także w sprawach karnych i sprawach nieletnich. Uregulowania prawne z zakresu mediacji pojawiły się w Polsce w latach 1991-2005 w zależności od gałęzi prawa, jednak genezy mediacji w polskim porządku prawnym niektórzy upatrują w dwudziestoleciu międzywojennym (por. idea sprawiedliwości naprawczej Leona Petrażyckiego, np. Kowalczyk 2015: 11).

Kodeks postępowania cywilnego reguluje **mediacje z zakresu** szeroko rozumianego **prawa cywilnego**, w tym prawa handlowego, rodzinnego, pracy, od 2005 roku (Dz.U. 2005, Nr 172, poz. 1438, z późn. zm.). Kolejne zmiany w polskim prawie wprowadzono w 2010 r. w celu implementacji **dyrektywy UE 2008/52/WE** Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów **mediacji w sprawach cywilnych i handlowych**, jednak znacznie wykraczały one poza jej zakres (por. Pieckowski 2012: 10-14). Kodeks postępowania cywilnego nie podaje wprost definicji mediacji, określa jedynie jej najważniejsze cechy: dobrowolność, poufność, bezstronność mediatora, autonomię stron.

Liczba spraw cywilnych kierowanych do mediacji systematycznie rośnie, choć wciąż jest to stosunkowo mało popularne rozwiązanie. Według danych Ministerstwa Sprawiedliwości w okresie od 2006 r. do 2015 r. odnotowano sześciokrotny wzrost mediacji w sprawach cywilnych. Największą skuteczność mediacji, tj. umorzenia postępowania w wyniku zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem, zauważa się w przypadku mediacji w sprawach rodzinnych i z zakresu prawa pracy. W poniższej tabeli zestawiono dane z roku 2006 oraz z roku 2015. W celach porównawczych ujęto w niej również mediacje w sprawach karnych (z zakresu *sprawiedliwości naprawczej – restorative justice*) i w sprawach nieletnich, które nie są przedmiotem rozważań w tym artykule.

	2006		2015	
	Liczba spraw skierowanych do mediacji przez sąd	Zatwierdzenie ugody	Liczba spraw skierowanych do mediacji przez sąd	Zatwierdzenie ugody
Mediacje w sprawach cywilnych	1448	93 (6%)	4123	321 (8%)
Mediacje w sprawach gospodarczych	256	51 (19%)	5744	740 (13%)
Mediacje w sprawach rodzinnych	270	127 (47%)	1932	856 (44%)
Mediacje z zakresu prawa pracy	33	5 (15%)	512	120 (23%)
Razem:	2007	276	12311	2037

Mediacje w sprawach karnych	4440	2755 (62%)	4046	2530 (62%)
Mediacje w sprawach nieletnich	366	298 (81%)	212	155 (73%)
Razem:	4806	3053	4258	2685

Tabela 1. Liczba spraw kierowanych do mediacji w roku 2006 i 2015. Źródło: Dane Ministerstwa Sprawiedliwości <https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/mediacje/publikacje-akty-prawne-statystyki/>.

Pomimo sześciokrotnego wzrostu liczby spraw cywilnych kierowanych do mediacji w ciągu dziesięciu lat (łącznie 12311 spraw w 2015 r.) liczbę tę należy uznać za niską, gdyż stanowi zaledwie 0,1% spraw cywilnych. Dla porównania — w 2015 r. odnotowano 9 mln spraw cywilnych, 1,7 mln spraw gospodarczych, 1,4 mln spraw rodzinnych oraz 0,1 mln spraw z zakresu prawa pracy (Ministerstwo Sprawiedliwości 2016). Ministerstwo Sprawiedliwości nie prowadzi statystyk dla mediacji pozasądowych. Cieszą się one rosnącą popularnością, zwłaszcza w przypadku spraw gospodarczych (Peters i Gmurzyńska 2008: 124). Istotnym czynnikiem są niższe koszty mediacji oraz krótki czas ich trwania — średnio 42 dni w porównaniu ze średnim czasem trwania postępowania sądowego w sprawach gospodarczych w Polsce — 540 dni².

Szczególnym rodzajem mediacji cywilnych są **mediacje transgraniczne**, w których strony sporu mają miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 2 ust. 1 dyrektywy UE 2008/52/WE) (por. szerzej Mostowik 2009: 139-140). Dotyczą one najczęściej spraw gospodarczych, cywilnych oraz rodzinnych. W Polsce rodzinne mediacje transgraniczne prowadzone są na podstawie Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę od listopada 1992 r., kiedy Polska ratyfikowała Konwencję. Dodatkowo Polska zawarła w 2011 r. dwustronne porozumienie z Republiką Federalną Niemiec w sprawach rozwiązywania konfliktów rodzinnych za pomocą mediacji (transgranicznych) z zakresu wykonywania władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi oraz uprowadzenia dziecka za granicę (na temat mediacji transgranicznych w polskim systemie prawnym patrz szerzej Rękas 2014: 83-95).

Kodeks postępowania cywilnego (art. 183(1)-183(15) przewiduje, w zależności od trybu inicjowania postępowania mediacyjnego, **dwa typy mediacji**:

- **mediację umowną/konwencjonalną** prowadzoną na podstawie umowy o mediację (por. szerzej np. Macyszyn i Śledzikowski 2015) i
- **mediację sądową** na podstawie postanowienia sądu kierującego strony do mediacji (por. schemat mediacji w sprawie cywilnej Kaźmierczak i Kaźmierczak 2015: 150).

2 Dane z roku 2010, str. 47 http://www.adrcenter.com/jamsinternational/civil-justice/Survey_Data_Report.pdf

W każdym przypadku w sprawach cywilnych ma ona charakter dobrowolny, ponieważ strony muszą wyrazić zgodę na mediację. Mediacje cechują się również poufnością, neutralnością i bezstronnością. Mediator ma obowiązek być bezstronnym i obiektywnym, tj. nie może opowiadać się za żadną ze stron konfliktu, a także musi zachować neutralność w stosunku do przedmiotu sporu, nie narzucając sposobów jego rozwiązania (Kościółek 2014: 90-91).

W umowie o mediację strony określają przedmiot mediacji, osobę mediatora albo sposób wyboru mediatora. Jeżeli strony nie dokonały wyboru mediatora, sąd, kierując strony do mediacji, wyznacza mediatora mającego wiedzę i umiejętności z zakresu spraw danego rodzaju, w pierwszej kolejności z **listy stałych mediatorów** prowadzonych przez prezesów sądów okręgowych.

Po raz pierwszy od stycznia 2016 r. rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie prowadzenia listy stałych mediatorów (Dz.U. 2016, poz. 122) wprowadzono szczegółowe wymogi dla kandydatów na stałych mediatorów, m. in w zakresie wiedzy i umiejętności prowadzenia mediacji. **Stałym mediatorem** może być osoba, która ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z pełni praw publicznych oraz nie jest czynnym zawodowo sędzią (art. 183 (2) § 1 i 2 Kodeksu postępowania cywilnego), ukończyła 26 lat, biegle włada językiem polskim w mowie i w piśmie i nie została prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo bądź umyślne przestępstwo skarbowe. Należy również udokumentować wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji poprzez podanie informacji o liczbie przeprowadzonych mediacji, wykształceniu i odbytych szkoleniach z zakresu mediacji, o specjalizacji, a także załączyć opinie ośrodków mediacyjnych lub osób fizycznych o posiadanej wiedzy i umiejętnościach w zakresie mediacji oraz spis wydanych publikacji na temat mediacji (§ 5 Rozporządzenia oraz załącznik).

Poza powyższymi uregulowaniami w zakresie mediacji, szczegółowe wymagania stawiane mediatorom określają wewnętrzne regulacje ośrodków mediacyjnych, od których spełnienia zależy wpis na listę mediatorów danego ośrodka mediacyjnego (por. np. standardy Stowarzyszenia Mediatorów Rodzinnych www.smr.org.pl).

W drodze mediacji można rozwiązać spór cywilnoprawny poprzez zawarcie **ugody** przed mediatorem. Ugoda taka, po zatwierdzeniu jej przez sąd, ma moc prawną ugody zawartej przed sądem. Po nadaniu klauzuli wykonalności jest tytułem wykonawczym. Wszczęcie postępowania mediacyjnego przerywa bieg przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 3 kodeksu cywilnego).

Z dniem **1 stycznia 2016 r.** wprowadzono **istotne zmiany** w zakresie mediacji na podstawie ustawy z 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (Dz.U. 2015, poz. 1595). Strony mają obecnie obowiązek wskazania w pozwie, czy podjęły próbę polubownego rozwiązania sporu, a jeśli nie, podanie przyczyn. Sąd ma obecnie więcej możliwości kierowania sprawy do mediacji, na każdym etapie postępowania, nawet kilkakrotnie w toku postępo-

wania, a także obowiązek kierowania sprawy do mediacji bądź nakazania stronom wzięcia udziału w spotkaniu informacyjnym na temat mediacji. Strony uzyskały pierwszeństwo w wyborze mediatora. Mediator będzie mógł zapoznać się z aktami sprawy i uzyskać dane kontaktowe stron niezwłocznie po przystąpieniu stron do mediacji. Zaliczenie kosztów mediacji na skutek skierowania przez sąd do kosztów postępowania umożliwi zwolnienie osób niezamożnych od kosztów mediacji. Komunikację pomiędzy sędziami i mediatorami ma ułatwić sędzia-koordynator ds. mediacji umocowany obecnie w sądach okręgowych. Wskazane najważniejsze zmiany przygotowane przez Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości na podstawie rekomendacji ekspertów mają wprowadzić liczne usprawnienia proceduralne i organizacyjne upowszechniające mediację jako tańszy, szybszy i mniej sformalizowany sposób rozstrzygania sporów cywilnych. Jednocześnie zaproponowane nowe zasady w zakresie organizacji mediacji mają podnieść jakość mediacji i obniżyć koszty sporów, zarówno po stronie obywateli, jak i państwa (por. też strona Ministerstwa Sprawiedliwości www.mediacja.gov.pl).

2. Terminologia związana z mediacjami w sprawach cywilnych

Podstawowymi źródłami terminologii mediacyjnej w niniejszym artykule są: dyrektywa 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (terminologia unijna), Civil Procedure Rules 1998, Civil Procedure (Amendment) Rules 2011 (terminologia z obszaru Anglii i Walii), Kodeks postępowania cywilnego i jego tłumaczenie wydawnictwa Wolters Kluwer, Regulamin Mediacyjny Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej, unijna baza terminologiczna IATE, materiały zamieszczone na wielojęzycznym portalu E-justice oraz opracowania akademickie.

2.1. Mediacja i wybrane powiązane terminy z zakresu ADR

Mediacja (*mediation*) jest jedną z podstawowych form **alternatywnego rozwiązywania sporów** (*alternative dispute resolution*, ADR), które określa się również mianem **polubownego** rozwiązywania sporów (*amicable settlement of disputes*) lub **pozasądowego** rozwiązywania sporów (UE: *extrajudicial*/UK: *non-court dispute resolution*). Oprócz mediacji ADR obejmują **koncyliacje** (*conciliation*), **negocjacje** i **arbitraż** (**sądownictwo polubowne**) (*arbitration*). Warto na chwilę zatrzymać się przy terminie „koncyliacje”, który jest różnie rozumiany w piśmiennictwie polskim i obcym. W ustawie modelowej UNCITRAL w sprawie międzynarodowej koncyliacji handlowej z 2002 r. przyjętej przez Komisję Międzynarodowego Prawa Handlowego ONZ, termin „koncyliacja” obejmuje niewiążące (pojednawcze) metody rozwiązywania sporów (bez arbitrażu), a więc utożsamiane przed wszystkim z mediacją (por. Pieckowski 2010: 982-985). Zdaniem S. Pieckowskiego, „koncyliacja” jest facylitatywną (kwalifikowaną) postacią mediacji, przy założeniu, że koncyliator jako osoba trzecia pomaga stronom się porozumieć (Pieckowski 2010: 991

i cytowana tam literatura). W polskim kontekście „koncyliacje” zostały ujęte w ustawie z dnia 14.04.2000 r. o umowach międzynarodowych i są stosowane w przypadku sporu pomiędzy stronami umowy międzynarodowej (art. 21) (*poddać spór koncyliacji*). Należy jednak zaznaczyć, iż w terminologii angielskiej (brytyjskiej) termin **conciliation** — oprócz powyższego znaczenia w kontekście sporów międzynarodowych — oznacza metodę rozstrzygania sporów z zakresu prawa pracy za pośrednictwem organu ACAS (*Advisory Conciliation and Arbitration Service*) (Law i Martin 2009: 5), a ponadto jest niekiedy stosowany wymiennie z terminem *mediation*. W Wielkiej Brytanii można również spotkać takie formy jak: **summary jury trial** – skrócone postępowanie przed ławą przysięgłych, **early neutral evaluation (ENE)** – ocena sprawy przez neutralną osobę trzecią, **private judging/rent-a-judge** – prywatny sędzia, **last offer arbitration** – arbitraż ostatniej oferty, **settlement conferences** – negocjacje prowadzone po wniesieniu pozwu do rozpoczęcia rozprawy (ekwiwalenty za Romanowską 2010: 95).

Innym terminem dotyczącym pokojowego rozwiązywania sporów międzynarodowych jest **good offices** – *dobre usługi* (IATE ID: 814663). W ramach tego rozwiązania strona trzecia (np. organizacja międzynarodowa) podejmuje działania umożliwiające stronom sporu rozpoczęcie bądź wznowienie negocjacji, przy czym — w przeciwieństwie do mediacji — strona trzecia nie uczestniczy w samym procesie negocjacji.

Mediacje są również wykorzystywane w hybrydowych, mieszanych formach ADR, jak np. **med-arb** czy **arb-med**. Przykładowo *med-arb* jest dwuetapowym postępowaniem obejmującym najpierw mediację, a w razie jej niepowodzenia — arbitraż. W zależności od przyjętego rozwiązania mediator staje się arbitrem lub na arbitra powoływana jest inna osoba (zob. szerzej Kalisz i Zienkiewicz 2014: 36).

Szczególną formą ADR jest **internetowe rozstrzyganie sporów** (preferowany polski termin w bazie IATE), zwane również *rozstrzyganiem sporów drogą elektroniczną* lub ODR, natomiast w języku angielskim — *online dispute resolution/ODR* (IATE ID: 1912970). W ODR do rozstrzygania sporów wykorzystywane są technologie internetowe, jak np. poczta elektroniczna czy specjalne platformy. W takim przypadku mówi się o **mediacjach online** lub **e-mediacjach**. Tradycyjnie mediacje przeprowadza się w drodze bezpośredniego kontaktu stron (*face-to-face mediation*), rośnie jednak popularność mediacji telefonicznych (*phone mediation*).

EN	PL
alternative dispute resolution ADR	alternatywne rozwiązywanie sporów ADR, ARS
amicable settlement of disputes	polubowne rozwiązywanie sporów
extrajudicial/extra-judicial dispute resolution (UE)	pozasądowe rozwiązywanie sporów
non-court dispute resolution (UK)	

online dispute resolution	internetowe rozstrzyganie sporów,
ODR	rozstrzyganie sporów drogą elektroniczną ODR
arbitration	arbitraż, sądownictwo polubowne
mediation	mediacje
negotiation	negocjacje
conciliation	koncyliacja
good offices	dobrze usługi

Tabela 2. Terminologia z zakresu form alternatywnego rozwiązywania sporów.

W kontekście powyższego porównania terminologii ADR warto zwrócić uwagę na różnicę pomiędzy **rozstrzygnięciem** a **rozwiązaniem** sporu. Rozstrzyganie sporu na gruncie prawa oznacza proces arbitralnego podjęcia decyzji kończącej spór przez osobę trzecią (por. Korybski 1993: 31). Zwolennicy trybów ADR stoją na stanowisku prymatu rozwiązywania konfliktów nad rozstrzyganiem sporów, a więc skorzystania z uprawnień swobodnego kształtowania stosunków prawnych i samodzielnego rozwiązania konfliktu przez strony w drodze mediacji, facylitacji czy koncyliacji (por. też Jakubiak-Mironczuk 2008).

Na marginesie warto zwrócić uwagę, iż angielski termin *mediation* jest wieloznaczny i oznacza również *pośrednictwo* — przykładowo w terminologii unijnej można spotkać termin **insurance mediation**, tłumaczony jako *pośrednictwo ubezpieczeniowe* i definiowany w dyrektywie 2002/92/WE jako „działalność polegająca na wprowadzeniu, proponowaniu lub przeprowadzaniu innych prac przygotowawczych do zawarcia umów ubezpieczenia lub zawieraniu takich umów, lub udzielaniu pomocy w administrowaniu i wykonywaniu takich umów, w szczególności w przypadku roszczenia”. W tej samej dyrektywie pojawia się również termin **reinsurance mediation** – *pośrednictwo reasekuracyjne*.

2.2. Typy mediacji

Mediacje można klasyfikować, opierając się na różnych kryteriach, w tym: dobrowolność mediacji, sposób przystąpienia do mediacji, zakres terytorialny mediacji, model mediacji czy typ sporu.

Mediacje mają w Polsce charakter **dobrowolny** (*voluntary*), tj. strony muszą wyrazić zgodę na mediację (UK: *the parties come to mediation willingly or of their own volition*) i mogą odmówić przystąpienia do mediacji (*refuse to mediate*). W niektórych krajach, np. we Włoszech, określony typ mediacji może mieć charakter **obowiązkowy** (*compulsory, mandatory*).

W Polsce wyróżnia się dwa typy mediacji:

- **mediację umowną** (*contractual/private/out-of-court mediation*), prowadzoną na podstawie umowy o mediację,
- **mediację sądową**/mediację ze skierowania sądu (UE: *court-ordered mediation*/UK: *court-referred mediation*), prowadzoną na podstawie postanowienia sądu

kierującego strony do mediacji. W terminologii anglojęzycznej ten typ mediacji określa się również mianem *court-connected* i *court-annexed mediation* (głównie w Stanach Zjednoczonych i Australii). Te dwa terminy są używane również w szerszym znaczeniu obejmującym mediacje prowadzone również na podstawie wskazania sądu czy mediacje poprzedzające postępowanie sądowe.

W przypadku **sporów o charakterze transgranicznym** (*cross-border disputes*) mamy do czynienia z **mediacją o charakterze transgranicznym**/mediacją transgraniczną (*cross-border mediation*).

Mediacje można również klasyfikować pod kątem dziedzin prawa, których dotyczą, np. w Polsce — mediacje w sprawach cywilnych, mediacje w sprawach gospodarczych, mediacje w sprawach rodzinnych, mediacje z zakresu prawa pracy, mediacje w sprawach karnych, mediacje w sprawach nieletnich. W dyrektywie mediacyjnej pojawia się sformułowanie *mediation in civil and commercial matters*, które zostało przetłumaczone jako *mediacje w sprawach cywilnych i handlowych*, choć lepszym tłumaczeniem terminu *commercial matters*, odpowiadającym analogicznej polskiej terminologii, byłyby *sprawy gospodarcze*.

W ramach kolejnej typologii, opartej na modelu mediacji i roli mediatora, wyróżnia się mediację facylitatywną i mediację ewaluatywną (Gmurzyńska 2009: 111-113):

- **mediacja facylitatywna** (*facilitative mediation*), zwana również mediacją klasyczną lub wspierającą — mediator wspomaga strony w rozwiązywaniu sporu, przy czym minimalnie ingeruje w spór, unika dokonywania ocen i narzucania swoich opinii, a strony same proponują sposoby rozwiązania sporu;
- **mediacja ewaluatywna** (*evaluative mediation*), zwana również mediacją oceną, w której mediator wspiera strony w ocenie sytuacji, formułuje własne opinie i proponuje sposoby rozwiązania sporu.

W polskim piśmiennictwie przyjęły się dosłowne ekwiwalenty uzyskane w drodze naturalizacji terminów angielskich (facylitatywna, ewaluatywna), które konotują obcość i mają niskie właściwości mnemotechniczne; być może w przyszłości zostaną wyparte przez bardziej udomowione warianty. Inny podział to: **mediacja oparta na interesach stron** (*interest-based mediation*), która koncentruje się na interesach stron, i **mediacja transformatywna** (*transformative mediation*), która jest ukierunkowana na relację między stronami i wzajemne zrozumienie stron (zob. szerzej Gmurzyńska 2009: 114-116).

EN	PL
court-ordered mediation (UE) court-referred mediation (UK) court-connected mediation (US, Australia) court-annexed mediation (US, Australia)	mediacja sądowa
contractual/private/out-of-court mediation	mediacja umowna
voluntary mediation	mediacja dobrowolna

compulsory mediation	mediacja obowiązkowa
refusal to mediate	odmowa przystąpienia do mediacji
online mediation e-mediation	mediacje online e-mediacje
cross-border mediation	mediacja o charakterze transgranicznym mediacja transgraniczna
mediation in civil and commercial matters	mediacja w sprawach cywilnych i handlowych/ gospodarczych
family mediation	mediacja rodzinna, mediacja w sprawach rodzinnych
facilitative mediation	mediacja facylitatywna/klasyczna/wspierająca
evaluative mediation	mediacja ewaluatywna/ocenna
interest-based mediation	mediacja oparta na interesach stron
transformative mediation	mediacja transformatywna

Tabela 3. Typy mediacji.

2.3. Strony postępowania mediacyjnego

W mediacji uczestniczą strony (*parties to the mediation*) oraz **mediator** (*mediator*) — angielskie synonimy o bardziej ogólnym znaczeniu to *mediation provider* i *mediation practitioner*. Jeżeli w mediacji uczestniczy kilka stron lub grup, określa się ją mianem *mediacji wielostronnej* (***multi-party mediation***). Sąd wyznacza mediatorów w pierwszej kolejności z **listy stałych mediatorów** (*list of permanent mediators*). Mediatorowi przysługuje wynagrodzenie (***mediator fee***). W określonych przypadkach strona może być zwolniona z kosztów mediacji (UK: ***fee remission***).

EN	PL
mediator mediation practitioner mediation provider	mediator
parties to the mediation	strony postępowania mediacyjnego
European Code of Conduct for Mediators	Europejski kodeks postępowania dla mediatorów
permanent mediator	stały mediator
list of mediators	lista mediatorów
mediation centre	ośrodek mediacyjny
referring judge	sędzia kierujący strony do mediacji
fee -mediator fee -mediation fee -fee remission	wynagrodzenie, opłata, koszty -wynagrodzenie mediatora -opłata mediacyjna -zwolnienie z kosztów mediacji

Tabela 4. Strony postępowania mediacyjnego.

2.4. Przystąpienie do mediacji

W przypadku mediacji umownej jest ona prowadzona na podstawie **umowy o mediację** inicjowanej (*initiated*) przez strony. Dobór ekwiwalentu angielskiego dla umowy o mediację jest problematyczny z uwagi na wieloznaczność angielskiego terminu *agreement*. I tak nasuwający się w pierwszej kolejności ekwiwalent dosłowny **mediation agreement**, pojawiający się dość często w tłumaczeniach na język angielski (np. w tłumaczeniu kpc wydawnictwa Wolters Kluwer czy w tłumaczeniu Regulaminu Mediacyjnego Sądu Arbitrażowego) może oznaczać *umowę o mediację*, a więc dokument umożliwiający stronom przystąpienie do mediacji, jednak w materiałach anglojęzycznych częściej oznacza **ugodę zawartą przed mediatorem**, czyli dokument kończący postępowanie mediacyjne i określający treść porozumienia między stronami (zob. również Gmurzyńska i Morek 2012: 259-260). Dlatego też, z uwagi na konieczność rozróżnienia dwóch terminów, bezpieczniejszym ekwiwalentem *umowy o mediację* jest **agreement to mediate**. Jeżeli natomiast chodzi o *ugodę*, w polskich tłumaczeniach najczęściej pojawia się termin *settlement*, który w dokumentach anglojęzycznych, w tym również w dyrektywie mediacyjnej, oznacza rozstrzygnięcie sporu między stronami raczej niż dokument określający porozumienie między stronami (np. "*mediation settlement*" means the content of a written agreement resulting from mediation of a relevant dispute, Civil Procedure (Amendment) Rules 2011). W dokumentach anglojęzycznych *ugodzie* odpowiada ekwiwalent **mediation settlement agreement** (UK — "*mediation settlement agreement*" means a written agreement resulting from mediation of a relevant dispute) — transponowany do terminologii angielskiej ("udomowiony") z unijnego terminu *agreement resulting from mediation* (UE) czy *agreement* (UE). W terminologii angielskiej w znaczeniu ugody pojawiają się również: *settlement agreement* i *mediation agreement*.

W przypadku skierowania sprawy do sądu sąd może zachęcić strony do skorzystania z mediacji poprzez wezwanie do udziału w **spotkaniu informacyjnym dotyczącym polubownych metod rozstrzygania sporów**, w szczególności mediacji. W tłumaczeniu kpc posłużono się zbyt dosłownym ekwiwalentem *informatory meeting regarding manners of amicable dispute settlement*. W dyrektywie mediacyjnej mowa jest o **spotkaniu informacyjnym na temat korzystania z mediacji**, co na język angielski przetłumaczono jako *an information session on the use of mediation*. W Wielkiej Brytanii w sprawach rodzinnych takie spotkanie jest obowiązkowe i nazywa się **MIAM** (*mediation information and assessment meeting*, *mediation intake assessment meeting* lub *mediation information meeting*), a niekiedy również *the first meeting*. Podczas spotkania strony informowane są o zaletach mediacji oraz przeprowadza się ocenę, czy spór nadaje się do rozstrzygnięcia w drodze mediacji.

W przypadku mediacji sądowej mediację prowadzi się na podstawie **postanowienia sądu kierującego strony do mediacji** (*mediation referral order*). Skierowanie do mediacji to również *judicial/court referral to mediation*. W polskich tłumaczeniach można

również spotkać (zbyt) dosłowny ekwiwalent *court order directing parties to mediation*, który należałoby zastąpić wyżej podanymi ekwiwalentami funkcjonalnymi.

Strony przystępują do mediacji (*the parties come/go to mediation*) w celu rozwiązania sporu (*to settle a dispute/a case*). Warto również odnotować kolokację *korzystanie z mediacji*, która ma w dyrektywie mediacyjnej dwa ekwiwalenty *use of mediation* oraz *recourse to mediation*. Wszczęcie postępowania mediacyjnego następuje z chwilą doręczenia mediatorowi **wniosku o przeprowadzenie mediacji** — w polskich tłumaczeniach: *request for conducting mediation, application for mediation*.

EN	PL
recourse to mediation use of mediation -an invitation [<i>to use mediation</i>] was made to the parties	korzystanie z mediacji -strony zachęceno do skorzystania z mediacji
agreement to mediate	umowa o mediację
mediation agreement	ugoda umowa o mediację
referral to mediation -court referral, judicial referral -the Court refers parties to mediation; the judge makes the referral -cases referred to mediation	skierowanie stron do mediacji -skierowanie do mediacji przez sąd -sąd kieruje strony do mediacji -sprawy skierowane do mediacji
mediation referral order order of referral, referral order (US) -mediation is ordered by a court (UE)	postanowienie sądu kierujące strony do mediacji -sąd postanowił o przeprowadzeniu mediacji
information session on the use of mediation (UE) MIAM – mediation information/intake and assessment meeting (UK) first meeting	sesja informacyjna na temat korzystania z mediacji (UE) sesja informacyjna dotycząca mediacji
application for mediation	wniosek o przeprowadzenie mediacji

Tabela 5. Przystąpienie do mediacji.

2.5. Przebieg postępowania mediacyjnego

Mediacja realizowana jest etapami w formie **sesji/posiedzeń mediacyjnych** (*mediation session, mediation meeting*). Po wszczęciu mediacji i wyborze mediatora ma miejsce spotkanie organizacyjne stron z mediatorem w celu wyjaśnienia zasad postępowania. Następnie dochodzi do *pierwszej sesji mediacyjnej* (*first mediation session*) — **sesji wspólnej** — z udziałem stron i mediatora (***open meeting***) w celu prezentacji sporu i stanowisk stron. Mediator może odbyć *spotkania indywidualne* na osobności z każdą ze stron (***caucus session, private meeting***) w celu zbliżenia ich stanowisk aż do wypracowania ugody. Podczas

spotkania końcowego mediatora ze stronami następuje zawarcie ugody oraz spisanie **protokołu** (*minutes*; w tłumaczeniu kpc — *mediation report*). Mediacje, w których strony nie mają ze sobą osobistego kontaktu, kontaktując się za pośrednictwem mediatora, nazywa się mianem *mediacji pośrednich* lub *wahadłowych* (***shuttle mediation***) — są one głównie stosowane w mediacjach gospodarczych.

W przypadku mediacji dwu- lub wielojęzycznych, w których jedna ze stron posługuje się innym językiem, spotyka się model **komediacji** (***co-mediation***), w których mediuje dwóch mediatorów. Takie rozwiązanie jest zalecane w Deklaracji Wrocławskiej dotyczącej mediacji dwunarodowościowych rodzin posiadających dzieci, w szczególności w sytuacji uprowadzenia dziecka za granicę. Zespół mediacyjny powinien składać się z dwóch mediatorów, przy czym każdy powinien pochodzić z krajów pochodzenia stron mediacji, jeden z mediatorów powinien być kobietą, drugi mężczyzną oraz jeden z mediatorów powinien być prawnikiem, zaś drugi psychologiem bądź pedagogiem.

Strony mogą wystąpić do sądu z **wnioskiem o zatwierdzenie** ugody zawartej przed mediatorem (UK: *~the motion to approve the agreement*; w polskim tłumaczeniu kpc — *petition for approval of the settlement*, ale również *validation of settlement*). Jeżeli ugoda podlega wykonaniu w drodze egzekucji, sąd zatwierdza ugodę przez nadanie jej **klauszuli wykonalności** (UE: *have the content of the agreement made enforceable*). Postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności to w terminologii brytyjskiej *mediation settlement enforcement order*.

EN	PL
mediation session/meeting	sesja/posiedzenie mediacyjne
caucus session	sesja indywidualna
shuttle mediation	mediacje wahadłowe, mediacje pośrednie
co-mediation	komediacja
minutes	protokół z przebiegu mediacji
agreement resulting from mediation (UE) mediation settlement agreement (UK) settlement agreement agreement	ugoda zawarta w drodze mediacji (UE) ugoda zawarta przed mediatorem ugoda
motion to approve an agreement (UK) -to submit the agreement to the court with the motion to...	wniosek o zatwierdzenie ugody -wystąpić do sądu z wnioskiem o...
make enforceable -have the content of the agreement made enforceable (UE) -mediation settlement enforcement order (UK) -enforcement of agreements	nadać klauszulę wykonalności -nadanie ugodzie klauzuli wykonalności -postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności -wykonywanie ugód

-to request that the content of a written agreement resulting from mediation be made enforceable (UE)/to apply for the mediation settlement order (UK)	-wystąpić z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności pisemnej ugodzie zawartej w drodze mediacji
effect of mediation on limitation and prescription periods (UE)/ statute-barred periods (UK)	wpływ mediacji na okresy przedawnienia

Tabela 6. Przebieg postępowania mediacyjnego.

2.6. Mediacje rodzinne — terminologia Konwencji haskiej

Ze względu na swoją specyfikę osobnego ujęcia wymagają mediacje w sprawach rodzinnych, w szczególności w sprawach dotyczących rodzin dwunarodowościowych oraz uprowadzenia dziecka za granicę. W tego typu sytuacjach pojawia się konieczność korzystania z pośrednictwa tłumacza, dlatego też poniższe zestawienie może być przydatne dla tłumaczy. Poniżej omówiono terminologię konwencji haskiej, tj. Konwencji z dnia 25.10.1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (Dz. U. z dnia 25 września 1995 r.) (*The Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction*). Konwencja ma zastosowanie w przypadku **bezwprawnego uprowadzenia** (*wrongful removal*) lub **zatrzymania** dziecka (*retention*). Angielski tekst Konwencji posługuje się w tytule terminem *abduction*, natomiast w treści pojawia się wyłącznie *removal*, przy czym oba terminy są tłumaczone na język polski jako „uprowadzenie”. W terminologii angielskiej (brytyjskiej) pojawia się również czyn zabroniony pod nazwą *child abduction by a person connected with the child*.

Przedmiotem konwencji jest zapewnienie bezzwłocznego **powrotu** (*prompt return*) **dziecka do państwa jego stałego pobytu** (*the State of habitual residence*) oraz zapewnienia ochrony **prawa do opieki** (*right of custody*) i **prawa do odwiedzin** (*right of access*). Prawo do opieki definiowane jest w art. 5 Konwencji następująco:

“rights of custody” shall include rights relating to the care of the person of the child and, in particular, the right to determine the child’s place of residence

“prawo do opieki” obejmuje prawo dotyczące opieki nad osobą dziecka, w szczególności prawo do decydowania o miejscu pobytu dziecka

O ile w języku angielskim zastosowano dwa odrębne terminy **custody** jako definiendum i **care** w definiens, w wersji polskiej pojawia się w obu przypadkach *opieka*, przez co polska definicja ulega zniekształceniu — jest tautologiczna, gdyż powtarza zwrot definiowany w zwrocie definiującym. W unijnej bazie IATE termin *right of custody* ma ekwiwalent **prawo pieczy nad dzieckiem** (IATE ID 773368), który został również zastosowany w sprostowaniu tłumaczenia rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 i zastąpił tym samym wcześniejszy ekwiwalent „prawo do opieki”. Termin *custody* jest terminem

prawa międzynarodowego, natomiast w prawie angielskim został zastąpiony przez **parental responsibility** (w tekstach unijnych — *odpowiedzialność rodzicielska*) (szerzej IATE ID 902433). Prawo do opieki może wynikać z mocy prawa (*by operation of law*), z orzeczenia sądowego lub administracyjnego (*judicial or administrative decision*) albo z **ugody mającej moc prawną** (*agreement having legal effect*). Warto zwrócić uwagę na wieloznaczność angielskiego terminu *agreement*, który został przetłumaczony w polskim tekście Konwencji jako *ugoda*.

Natomiast prawo do odwiedzin (***right of access***) definiowane jest jako prawo do zabrania dziecka na czas ograniczony w inne miejsce aniżeli miejsce jego stałego pobytu (art. 5). Również w unijnych aktach prawnych używa terminu *right of access*, który ma różne ekwiwalenty w języku polskim. Przykładowo we wspomnianym wyżej rozporządzeniu Rady (WE) nr 2201/2003 wyrażenie *right of access* zostało pierwotnie przetłumaczone funkcjonalnie jako „**prawo do kontaktów z dzieckiem**” (termin występujący w polskim Kodeksie rodzicielskim i opiekuńczym), który to ekwiwalent został następnie skorygowany w sprostowaniu jako „**prawo do osobistej styczności z dzieckiem**”. Należy podkreślić, iż w Wielkiej Brytanii zestawienie *access rights* zastąpiono w ustawie Children Act z 1989 r. terminem *rights deriving from a contact order* (Anglia) oraz w analogicznej ustawie szkockiej — *right to maintain personal relations and direct contact with the child* (IATE ID: 3537442).

Organy centralne państw mają obowiązek współpracować ze sobą m.in. w celu ustalenia **miejsca przebywania dziecka** (*to discover the whereabouts of a child*), zapobieżenia dalszemu zagrożeniu dla dziecka (*to prevent further harm to the child*) lub dalszym szkodom dla zainteresowanych stron (*to prevent further prejudice to interested parties*) przez podjęcie **środków tymczasowych** (*to take provisional measures*); zapewnienia dobrowolnego wydania dziecka (*to secure the voluntary return of the child*) lub doprowadzenia do polubownego rozwiązania sporu (*to bring about an amicable resolution*); wymiany informacji dotyczących sytuacji społecznej dziecka (*social background*) oraz przyznania pomocy sądowej i prawnej (*to provide legal aid and advice*).

Władze sądowe lub administracyjne powinny doprowadzić do niezwłocznego **powrotu** (*return*) dziecka do państwa miejsca jego stałego pobytu. W wersji angielskiej używany jest jeden termin *return*, który jest tłumaczony niezbyt konsekwentnie jako **powrót, wydanie i zwrot** dziecka — natomiast w unijnym rozporządzeniu Rady (WE) nr 2201/2003 oraz w bazie IATE termin *return* ma jeden ekwiwalent „powrót” dziecka. Władze nie mają obowiązku zarządzenia wydania dziecka (*to order the return of a child*) w razie wykazania, że osoba opiekująca się dzieckiem faktycznie nie wykonywała prawa do opieki (*was not actually exercising the custody rights*) w czasie uprowadzenia lub zatrzymania albo zgodziła się lub później wyraziła zgodę (*consented to or subsequently acquiesced in*) na uprowadzenie lub zatrzymanie lub jeżeli istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na **szkodę fizyczną lub psychiczną** (*physical or psychological harm*) albo postawiłby je w sytuacji nie do zniesienia (*place the child in an intolerable situation*).

Do odmowy może dojść również, jeżeli dziecko **przystosowało** się już do nowego środowiska (*settled in its new environment*), sprzeciwia się powrotowi (*objects to being returned*) lub osiągnęło taki wiek i stopień dojrzałości, że należy uwzględnić jego opinię. W dokumentach unijnych *orzeczenie odmawiające zarządzenia powrotu dziecka to order on non-return*.

EN	PL
ABDUCTION -international child abduction	UPROWADZENIE -uprowadzenie dziecka za granicę
REMOVAL -wrongful removal -wrongfully removed -a child has been removed in breach of custody rights -person who removed or retained the child -notice of a wrongful removal or retention of a child	UPROWADZENIE -bezprawne uprowadzenie -uprowadzone bezprawnie -dziecko zostało uprowadzone z naruszeniem prawa do opieki -osoba, która uprowadziła lub zatrzymała dziecko -zawiadomienie o bezprawnym uprowadzeniu lub zatrzymaniu dziecka
RETENTION -wrongful retention -retain	ZATRZYMANIE -bezprawne zatrzymanie -zatrzymać
RIGHT OF ACCESS, ACCESS RIGHT -the exercise of rights of access -organising rights of access -to promote the peaceful enjoyment of access rights -application to make arrangements for organising or securing the effective exercise of rights of access -issue an order concerning rights of access	PRAWO DO ODWIEDZIN -wykonywanie prawa do odwiedzin -ustalenie prawa do odwiedzin -zapewnienie spokojnego korzystania z prawa do odwiedzin -wniosek o zorganizowanie lub ochronę skutecznego wykonywania prawa do odwiedzin -rozstrzygać w przedmiocie prawa do odwiedzin
RIGHT OF CUSTODY, CUSTODY RIGHT -breach of rights of custody -respect the right of custody	PRAWO DO OPIEKI -naruszenie prawa do opieki -poszanowanie prawa do opieki
RETURN of a child -to secure the safe return of the child -to secure the voluntary return of the child -to order the return of the child -to implement the return of the child -to oppose the return of the child -to obtain the return of a child -the application for the return of the child (to dismiss ~)	POWRÓT dziecka -zapewnienie bezpiecznego powrotu dziecka -zapewnienie dobrowolnego wydanía dziecka -zarządzić wydanie dziecka, zarządzić zwrot dziecka -podjąć działania dla powrotu dziecka -sprzeciwiać się powrotowi dziecka -uzyskanie zwrotu dziecka -wniosek o wydanie dziecka (oddalić ~)

the State of habitual residence ; the State in which a child is habitually resident	państwo stałego pobytu
Central Authority -requesting Central Authority/Central Authority of the requesting State -Central Authority of the requested State	Organ centralny -wzywający organ centralny/organ centralny państwa wzywającego -organ centralny państwa wezwanego

Tabela 7. Zestawienie najważniejszych terminów z angielskiej i polskiej wersji Konwencji haskiej.

2.7. Wnioski

Z uwagi na niejednoznaczność wielu terminów w doktrynie oraz różnorodność systemów i kultur prawnych, wiele ekwiwalentów dotyczących mediacji używanych jest wymiennie bądź w sposób niejednorodny. Trudności terminologiczne nakładają się na specyfikę sytuacji komunikacyjnej mediacji, co może być wyzwaniem dla osoby wykonującej czynności tłumaczeniowe na potrzeby mediacji w sprawach cywilnych.

3. Podsumowanie – projekt Understanding Justice

Tłumaczom, którzy chcieliby poćwiczyć tłumaczenie mediacji, polecamy materiały szkoleniowe do pracy własnej, opracowane w ramach międzynarodowego projektu Understanding Justice. Projekt ten jest finansowany w ramach grantu Komisji Europejskiej w latach 2014-2016 i jest realizowany pod kierunkiem Brooke’a Townsleya z Uniwersytetu w Middlesex. Jednym z partnerów jest Uniwersytet Warszawski i Instytut Lingwistyki Stosowanej (Ł. Biel i A. Jopek-Bosiacka), będący jedną z jego jednostek. Materiały video oraz ćwiczenia dostępne są na stronie: <http://www.understandingjusticeproject.com>.

Praca finansowana ze środków projektu Understanding Justice JUST/2013/JCIV/AG/4000004684 finansowanego przez Dyрекcję Generalną ds. Sprawiedliwości, Komisja Europejska.

BIBLIOGRAFIA

- Araszkiewicz M., Czapska J., Pękala M., Pleszka K. (2015) *Mediation in Poland: Theory and practice*. Kraków: JAK.
- Gmurzyńska E. (2014) „European Union. Poland”, w: Schonewille M., Schonewille F. (red.) *The variegated landscape of mediation: a comparative study of mediation regulation and practises in Europe and the world*. The Hague: Eleven International, 294-304.
- Gmurzyńska E. (2009) „Rodzaje mediacji”, w: Gmurzyńska E., Morek R. (red.) *Mediacje. Teoria i praktyka* (ebook). Wolters Kluwer, 109-127.

- Gmurzyńska E., Morek R. (2012) „Poland”, w: de Palo G., Trevor M. B. (red.) *EU Mediation Law and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 256-272.
- Gmurzyńska E., Morek R. (red.) (2014) *Mediacje: teoria i praktyka*. 2. wyd. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Jakubiak-Mirończuk A. (2008) *Alternatywne a sądowe rozstrzygnięcie sporów sądowych*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kalisz A., Zienkiewicz A. (2014). *Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu*. Wyd. 2. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kaźmierczak M., Kaźmierczak J. (2015) *Mediacja rodzinna: praktyczny poradnik*. Warszawa: Difin.
- Korybski A. (1993) *Alternatywne rozwiązywanie sporów w USA. Studium teoretyczno-prawne*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Kościółek A. (2014) „Cechy i zadania dobrego mediatora”, w: Arkuszewska A. M., Plis J. (red.) *Zarys metodyki pracy mediatora w sprawach cywilnych*. Warszawa: Wolters Kluwer, 90-104.
- Kowalczyk T. A. (2015) *Pozasądowe metody rozstrzygnięcia sporów między przedsiębiorcami*. Warszawa: Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej.
- Law J., Martin E. A. (red.) (2009) *A Dictionary of Law*. Wyd. 7. Oxford: Oxford University Press.
- Macyszyn M., Śledzikowski M. (2015) „Umowa o mediację w prawie polskim – wybrane uwagi”. *ADR. Arbitraż i Mediacje* 3(31)/2015, 5-16.
- Ministerstwo Sprawiedliwości (2016) Analiza statystyczna działalności sądów w Polsce – sądy rejonowe za rok 2015. <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-jednoroczne/rok-2015/download,3169,8.html>
- Morek R. (2012) *Mediacja w sprawach cywilnych*. Ministerstwo Sprawiedliwości. [online] <https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/mediacje/publikacje-akty-prawne-statystyki/download,1594,4.html>.
- Mostowik P. (2009) „Europejskie wzorcowe unormowanie w sprawach cywilnych i handlowych z 2008 r. a obowiązujące od 2005 r. rozwiązania prawa polskiego”. *Kwartalnik ADR* 1(5)/2009, 133-144.
- Nowaczyk P. (2004) „Mądry szuka rozwiązania niemądry rozstrzygnięcia”. *Dziennik Gazeta Prawna*, 20.11.2014.
- Peters D., Gmurzyńska E. (2008) „Yes We Can: Overcoming Barriers to Mediating Private Commercial Disputes”. *Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego* 1, 122-147.
- Pieckowski S. (2012) *Mediacja w sprawach gospodarczych*. Warszawa: Ministerstwo Sprawiedliwości [online]: <https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/mediacje/...akty.../download,1594,6.html>

- Pieckowski S. (2010) „*Arbitraż a alternatywne metody rozwiązywania sporów w sprawach cywilnych (ADR)*”, w: *Arbitraż handlowy. System Prawa Handlowego. Tom 8. Rozdział 19*, Warszawa: C.H. Beck, 979-1015.
- Rękas A. (2014) „Uregulowania prawne mediacji transgranicznej w polskim prawie”, w: Czapska J., Szelaǳ-Dylewski M. (red.) *Mediacje w prawie*. Kraków: Wydawnictwo UJ, 83-95.
- Rienzo C., Vargas-Silva C. (2015) *Briefing. Migrants in the UK: An Overview*. The University of Oxford [online]: <http://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/sites/files/migobs/Migrants%20in%20the%20UK-Overview.pdf>.
- Romanowska M. (2010) „Miejsce mediacji wśród ADR w Wielkiej Brytanii i Polsce”. *Kwartalnik ADR* 1(9)/2010, 93-138.
- Zagórska K. (2013) „Mediacje transgraniczne w sprawach rodzinnych”, w: Tabernacka M. (red.) *Mediacje ponad podziałami*. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, 103-115.

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest przybliżenie tłumaczom stosunkowo nowej w Polsce instytucji mediacji w sprawach cywilnych oraz analiza terminologii polskiej i anglojęzycznej (brytyjskiej i unijnej) na potrzeby tłumaczenia. W związku z systematycznie rosnącą popularnością mediacji w Polsce, jak i w Unii Europejskiej oraz propagowaniem mediacji jako alternatywy dla postępowania sądowego można oczekiwać wzrostu liczby mediacji dwu- i wielojęzycznych z udziałem tłumaczy ustnych. Informacje praktyczne, a także wymogi prawne dla kandydatów na stałych mediatorów mogą być istotne dla tłumaczy zainteresowanych poszerzeniem zakresu swojej działalności poprzez uzyskanie kwalifikacji mediatora.

SUMMARY

Mediation in Poland – Polish, English and EU terminology

Key words: mediation in civil law cases, ADR, law term, The Hague Convention

The article aims at outlining to translators and interpreters the civil law mediation in Poland, a legal institution relatively recently introduced in Poland, along with the Polish, English and EU terminology analysis. The growing popularity of mediation in Poland and other EU countries, being a dispute resolution method alternative to judicial proceedings, will most probably translate into the significantly increasing number of bilingual and multilingual mediations with the participation of interpreters. Additional practical information about mediation and legal requirements for prospective permanent mediators may also be of particular significance to interpreters interested in expanding their career development.